

УДК 346.21

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ХОЛДИНГОВОЇ КОМПАНІЇ

Досліджується процес утворення державних холдингових компаній в Україні та розглядаються особливості нормативно-правового регулювання зазначеного процесу. Обґрунтовано пропозиції по вдосконаленню утворення державних холдингових компаній та запропоновані варіанти доповнень до певних нормативно-правових актів, що регулюють окремі питання утворення державних холдингових компаній в Україні.

Ключові слова: державна холдингова компанія, утворення, процедура.

Одним із першочергових завдань підвищення ефективності та конкурентоспроможності економіки України є забезпечення ефективного використання державного майна. На виконання зазначеного завдання спрямоване утворення державних холдингових компаній, завдяки діяльності яких держава отримує можливість розвивати стратегічно важливі галузі промисловості нашої країни.

В Україні в різних галузях промисловості утворено у період з 1998 року по 2009 рік 24 державні холдингові компанії у формі публічних акціонерних товариств, сто відсотків акцій яких належить державі [1].

Процес утворення державних холдингових компаній має свої особливості і на практиці виникає чимало проблемних питань, що потребують вирішення на теоретичному та законодавчому рівні.

Питання утворення державних холдингових компаній на законодавчому рівні врегульовано нормативно-правовими актами, серед яких можна виділити Господарський кодекс України, Закони України “Про холдингові компанії в Україні”, “Про управління об’єктами державної власності”, наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України “Про затвердження Порядку утворення державних холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації” тощо. Зазначена нормативно-правова база, на жаль, не охоплює повне коло питань, що стосуються особливостей утворення державної холдингової компанії. Залишаються нерегульованими на законодавчому рівні наступні питання: визначення компетенції органу, уповноваженого управляти державною власністю в процесі утворення державної холдингової компанії; порядок надання попереднього дозволу на концентрацію і узгоджені дії суб’єктів господарювання Антимонопольним комітетом України; порядок отримання згоди на утворення державної холдингової компанії від органів державної влади тощо.

У сучасній юридичній літературі особливостям утворення державної холдингової компанії присвячено ряд робіт, авторами яких є: С. Салтицький [2], С. Коваленко [3], І. Лукач [4] та інші науковці. В їх роботах висвітлюються окремі важливі питання щодо утворення державної холдингової компанії. Поряд із цим у сучасних умовах, з урахуванням законодавства про холдингові компанії, що за останні роки зазнало деяких змін, як залишилась, так і виникла низка питань, які необхідно вирішити чи узгодити. Вищенаведене вказує на актуальність дослідження зазначеної теми.

Метою статті є обґрунтування пропозицій щодо удосконалення утворення державних холдингових компаній.

© Ібрагімова Н. В., 2011

Доцільність утворення зазначених суб'єктів господарювання на території України обумовлена певними їх особливостями, серед яких: можливість створення самодостатньої вертикально державної інтегрованої структури від видобутку сировини до випуску готової продукції високого ступеня якості; можливість диверсифікації виробництва з метою зниження державних фінансових ризиків і забезпечення спеціалізації окремих видів діяльності, як умови конкурентоспроможності України в якості економічно розвинутої держави; об'єднання виробництва, технічного досвіду і науково-дослідницьких розробок, що, в свою чергу, робить державні холдингові компанії конкурентоспроможними суб'єктами господарювання; можливість підвищення стійкості бізнесу, керування ризиками, забезпечення безпеки основних майнових активів держави; можливість централізації цілого ряду функцій в самій державній холдинговій компанії (планування, організація фінансових потоків, централізований бухгалтерський облік, правове забезпечення, кадрова політика, інформаційне забезпечення, статистика тощо) і тим самим економія управлінських витрат корпоративними підприємствами державної холдингової компанії тощо.

Отже, утворення державної холдингової компанії на території України в умовах ринкової економіки є позитивним моментом для розвитку держави в цілому.

Утворення державної холдингової компанії, як і будь-якого суб'єкта господарювання, являє собою поступовий процес, який супроводжується певними обставинами, що, в свою чергу, спонукають ініціатора утворення на певні дії.

Державна холдингова компанія може утворюватися двома шляхами: внаслідок корпоратизації, тобто перетворення підприємств у відкриті акціонерні товариства, сто відсотків акцій в яких належить державі (р. 2, ст. 2.13.) [5] або внаслідок приватизації державних підприємств.

Ініціатором утворення державної холдингової компанії в процесі корпоратизації можуть бути державне підприємство або орган, уповноважений управляти державним майном. Ініціатором утворення державної холдингової компанії в процесі приватизації можуть бути державний орган приватизації, підприємство, щодо якого прийнято рішення про приватизацію або господарські товариства, утворені в процесі корпоратизації (ч. 4 ст. 6 Закону України "Про холдингові компанії в Україні") [6]. Зазначені норми повною мірою регулюють питання визначення особи-ініціатора утворення державної холдингової компанії в процесі корпоратизації та приватизації що, в свою чергу, є позитивною тенденцією законодавства України.

Першочерговими завданнями, що стоять перед ініціатором утворення державної холдингової компанії, є складання проекту статуту державної холдингової компанії, обґрунтування доцільності утворення такої компанії та зазначення переліку підприємств і їх структурних підрозділів, на базі яких пропонується утворити державну холдингову компанію та її корпоративні підприємства. Після виконання зазначених завдань, ініціатор утворення державної холдингової компанії передає весь пакет документів органу, уповноваженому управляти державною власністю, який приймає рішення про подальшу долю проекту і забезпечує його реалізацію. Разом із тим законодавство не визначає компетенцію органу, уповноваженого управляти державною власністю. Такий стан законодавства може призвести до перевищення меж повноважень органом, що наділений правом приймати рішення про затвердження проекту статуту державної холдингової компанії і забезпечувати його реалізацію. Тому в Законі "Про холдингові компанії в Україні" повинні бути зазначені функції органу, що наділений компетенцією управляти державною власністю в процесі утворення державної холдингової компанії, а саме передбачені випадки, в яких засновник державної холдингової компанії може отримати відмову від органу державної влади на створення нового суб'єкта господарювання. Завдяки введенню зазначеного доповнення до Закону "Про холдингові компанії в Україні" визначиться коло функцій органу, уповноваженого управляти державною власністю і цим самим окресляться межі його компетенції стосовно державної холдингової компанії щодо затвердження проекту статуту новостворюваного суб'єкта господарювання і забезпечення реалізації зазначеного установчого документа.

Важливим питанням в процесі утворення державної холдингової компанії є також роль Антимонопольного комітету України. До його компетенції віднесено надання попереднього дозволу на концентрацію та узгоджені дії суб'єктів господарювання (ч. 2 ст. 3 Закону України “Про холдингові компанії в Україні”). Зазначена норма є обов'язковою лише для створення холдингових компаній (в розумінні поняття “холдингова компанія”, визначеного ст. 1 Закону України “Про холдингові компанії в Україні”) і, на жаль, не є обов'язковою при утворенні державних холдингових компаній, оскільки законодавство прямо не передбачає обов'язковість отримання дозволу Антимонопольного комітету України на концентрацію та узгоджені дії суб'єктів господарювання в процесі утворення зазначених холдингових компаній. Це є суттєвою прогалиною в законодавстві, яку необхідно виправити з метою недопущення розвитку монополізму та обмеження конкуренції в процесі утворення державних холдингових компаній.

Обов'язковою умовою стосовно утворення державної холдингової компанії є отримання ініціатором утворення нового суб'єкта господарювання згоди від органів державної влади. Отримання такої згоди передбачено наказом Міністерства економіки та Фонду державного майна “Про затвердження Порядку утворення державних холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації”, а саме: засновнику державної холдингової компанії необхідно одержання згоди Міністерства економіки, Фонду державного майна України і центрального органу виконавчої влади з питань приватизації (пп. 5, 6) [7]. На жаль, законодавством не передбачено порядок отримання такої згоди, що є значним недоліком. Тому вбачається доцільним в Законі України “Про холдингові компанії в Україні” закріпити норму, що передбачала б порядок отримання згоди на утворення державної холдингової компанії від зазначених вище органів державної влади, тобто визначити етапи утворення державної холдингової компанії, кінцевою метою яких є одержання згоди на створення нового суб'єкта господарювання від Міністерства економіки, Фонду державного майна України і центрального органу виконавчої влади з питань приватизації.

Обов'язковою вимогою законодавства в процесі утворення державної холдингової компанії є забезпечення засновником нового суб'єкта господарювання корпоратизації всіх державних корпоративних підприємств, що ввійдуть у державну холдингову компанію, та формування статутного фонду шляхом передачі відповідних пакетів акцій корпоративних підприємств до статутного фонду державної холдингової компанії (п. 14) [7]. При цьому корпоратизацією визнається перетворення державного підприємства у відкрите акціонерне товариство, акції якого належать державі, засновником якого є відповідний орган, уповноважений управляти державним майном [8]). Зазначена норма позитивно впливає на процес утворення державної холдингової компанії, оскільки повною мірою регулює процедуру формування структури державної холдингової групи, яка включає в себе державну холдингову компанію та державні корпоративні підприємства.

Після виконання засновником зазначених вище дій орган, уповноважений управляти державним майном, і (або) орган приватизації, за погодженням із Кабінетом Міністрів України, приймає рішення про утворення державної холдингової компанії і відбувається її державна реєстрація (ч. 6 ст. 6) [6]. Зазначена процедура, в якій Кабінет Міністрів України погоджує утворення державної холдингової компанії, є позитивною тенденцією законодавства, що сприяє зміцненню державного сектора економіки.

Таким чином, з огляду на вищевикладене, для вдосконалення утворення державної холдингової компанії доцільно на законодавчому рівні вирішити наступні питання: передбачити перелік підстав для відмови у видачі згоди органом державної влади на створення нового суб'єкта господарювання; передбачити обов'язковість отримання в Антимонопольному комітеті України попереднього дозволу на концентрацію і узгоджені дії суб'єктів господарювання з метою запобігання монополізації та обмеження конкуренції в процесі утворення державної холдингової компанії та закріпити відповідні права та обов'язки цього органу; визначити порядок одержання згоди на створення нового суб'єкта

господарювання від Міністерства економіки, Фонду державного майна України і центрального органу виконавчої влади з питань приватизації.

Впровадження зазначених пропозицій буде сприяти утворенню нових державних холдингових компаній, як надійних національних товаровиробників, що, в свою чергу, сприятиме подальшому розвитку стратегічно важливих галузей промисловості України.

Список використаних джерел

1. Реєстр холдингів [Електронний ресурс] Фонд державного майна України. — Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/reg_hold.php.
2. Салтицький, С. Корпоративні права держави: суть, значення, перспективи [Електронний ресурс] / С. Салтицький // Юр.газета. — 2005. — № 9 (45). — 23 травня. — Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/narticle.php?id=1524>.
3. Коваленко, С. Напрями підвищення ефективності діяльності державних холдингових компаній України [Текст] / С. Коваленко // Статистика України. — 2007. — № 3. — С. 35–38.
4. Лукач, І. Правове становище холдингових компаній [Текст] : [монограф.] / І. Лукач. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 240 с.
5. Про Державну програму приватизації майна державних підприємств : постанова Верховної Ради України від 22.09.1992 р. [Текст] // ВВР. — 1992. — № 38. — Ст. 567.
6. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 р. [зі станом на 05.08.2009 р.] [Текст] // ВВР. — 2010. — № 2–3. — Ст. 11.
7. Про затвердження Порядку утворення державних холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації : наказ Міністерства економіки та Фонду державного майна від 11.08.2006 р. [Текст] // ОВУ. — 2006. — № 36. — Ст. 2516.
8. Про Державну програму приватизації : постанова Верховної Ради України від 26.01.1994 р. [Текст] // ВВР. — 1994. — № 19. — Ст. 272.

Надійшла до редакції 11.01.2011

Ибрагимова Н. В. Особенности образование государственной холдинговой компании

Исследуется процесс образования государственных холдинговых компаний в Украине, рассматриваются особенности нормативно-правового регулирования указанного процесса. Обоснованы предложения по усовершенствованию образования государственных холдинговых компаний и предложенные варианты дополнений к определенным нормативно-правовым актам, которые регулируют отдельные вопросы образования государственных холдинговых компаний в Украине.

Ключевые слова: государственная холдинговая компания, создание, процедура.

Ibragimova, N. V. Features of the Formation of the State Holding Company

In the article is probed process of formation of state holdings companies in Ukraine and the features of the normative-legal adjusting of the indicated process are examined. Conducted job performances were become by the grounded suggestions on the improvement of formation of state holdings companies and offered variants of adding to the certain normative-legal acts which regulate the separate questions of formation of state holdings companies in Ukraine.

Key words: state holding company, establishment, procedure.

